

6

IO. CLEMENTIS TODE

MEDICINAE DOCTORIS ET PROFESSORIS IN VNIVER-
SITATE HAFNIENSI, AD AVLAM REGIAM, AD PAE-
DATROPHEVM FRIDERICIANVM ET ALIA NOSOCOMIA
ADQVE INSTITVTVM SVBLEVANDORVM PAVPERVM ME-
DICI, REGII COLLEGII MEDICI ET SOCIETATIS
MEDICAE HAFNIENSIS MEMBRI

ADVERSARIA CLINICA

*FASCICVLVS
PRIMVS.*

- I. DE EXERCITATIONIBVS CLINICIS.
- II. PRAECEPTORVM CLINICORVM PARS

HAFNIAE,

Apud ROTHIVM Bibliopolam Regium

MDCCLXXV.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30790669>

I.
De
exercitationibus
clinicis.

Praefamen

ad

praelectiones domesticas

de

methodo clinica

d. XX. Nouembr. MDCCLXXIII.

coeptas.

De
Exercitationibus clinicis.

QVAMQVAM *eam doctrinam,*
quam nunc propositum eo,
Vobis singulis, Auditores, quot-
quot culturae meae patientes prae-
bituri estis aures, utilem atque
iucundam reddere vehementer op-
tem et quantum in me est, anni-
sus fuero, dissimulare tamen nec
debeo nec sustineo, ideo potissi-
imum hanc tractationem suscipi,

ut nonnullos Vestrum in coepto cum laude labore publica adhortatione firmarem, accuratioresque et pleniores consilio adiuvarem. Unde reliquos humaniter mihi concessuros esse spero, ut brevi praefatione illis progressus suos gratuler.

TE autem adloquor ornatissime CARSTENSEN, Te sollicitissime RANOEE, Te modestissime HOEFDTING, Te fidissime SKOLBYE, Te denique dulcissime STRAETJ.

QUIPPE sub novi instituti, vere regii, initiis, sub ipsa tetterima bruma, suavissimos vos

nactus sum commilitones, castra
 Machaonia mecum sequentes, pau-
 perum tabernas mecum pulsantes.
 Tres vidimus hyemes, quarum
 horridum gelu tot alios deterritu-
 rum mirifico studii amore supe-
 castis. Alterne insurrexerunt
 Eurus et Auster, frequentissimi
 excursionum nostrarum aduersa-
 rii: totiesque madidi sensistis ne-
 bulas malumque Iouem, remo-
 tius illud, latus urbis urgentes.
 Neque tamen ideo tepuit suctus
 Vestris discendi ardor; a coepto
 tramite deflectere fidumque du-
 cem deserere indignum putastis.
 De tanta laudabilis propositi te-

nacia, de indefessis istis exercitationibus, felicissimam praxin promittentibus, non Vobis solum sed patriae potissimum gaudeo.

VERVM enim vero primis laboris doctrinam medicam haurientes, sub primo artis salutaris tirocinio rei clinicae Vos immiscuistis, naturamque humanam in ipso homine adfecto, libro mehercle! omnium optimo, cognoscere coepistis, meo quidem consilio meoque ductu. Quamquam autem nouo praeeptori a deo fueritis confisi, ut ad quamcunque formam effingere potuissem cereos Vestros animos, gratissima tamen docilitate

tate male usus fuiffem, fi metho-
 dum fuadens, fummorum viro-
 rum placitis adeo repugnantem,
 argumenta reliquiffem inanibus
 auctoritatis certe ponderofiora.
 Fallor nifi quantulacumque De-
 ftra experientia abunde euixerit
 heterodoxae, qualis quidem vide-
 tur, fententiae praefiantiam.

AT quum haud parvus fu-
 perfit tironum numerus, quorum
 animi vel incerti haerent vel ma-
 giftrorum monitis contra exerci-
 tationem clinicam non ita funt
 praeoccupati, quin a theoretico
 praxeos odio reuocari poffent,
 eafdem rationes iterum propo-

nere fas sit. Inter theoreticam
 medicinam atque practicam non
 modo distinctionem, sed hiatum,
 sed saltum admittunt scholae.
 Illa probe imbutum volunt iu-
 ventutem medicam, antequam al-
 terius ceu magis arduae discipli-
 nae studium suscipere ausa fue-
 rit: illotis manibus in sanctiora
 Aesculapii irrupturum et infau-
 stissimo successu poenam temeri-
 tatis luturum pronunciant illum,
 qui a multiplici institutione theo-
 retica nedum absoluta ad primas
 clinicae lineas ducendas trans-
 ierit.

AT multa eaque satis obuia
 praeteruideri videntur, qui tiro-
 nem medicum ab exercitatione cli-
 nica excludunt. Et primo qui-
 dem praecipuum praeteruident
 studii medici fructum et finem,
 morborum nimirum genus huma-
 num prosequendum cognitionem
 et curationem. Quid enim, ama-
 bo, certius ocyusque eo ducit
 quam frequentissimum cum aegro-
 tis commercium? In tanta vitae
 academicae breuitate artisque per-
 discendae longitudine illo fine ex-
 cidet discipulus, nisi regionem
 hancce viam mature ingressus fue-
 rit strenueque institerit. Sed de

summo hoc momento mox plura
proferemus.

DEINDE *inmemores sunt in-*
separabilis nec unquam laedendi
disciplinarum medicarum nexus,
qui ordine procedendum esse cla-
mant. Anatomiam quod attinet,
animatamque, ut dicitur, eius so-
rorem, Physiologiam, ideo tan-
tum discenda venit utraque, ut
morbosas corporis humani aberr-
ationes recte dignoscere valeamus.
Sicut autem tironum commodis
egregie officimus, quoties gemi-
nas has disciplinas a se inuicem
diuellimus, illosque a posteriore
remo-

remouemus, donec prioris memoriam deposuerint, ita eam solummodo institutionem anatomicam et physiologicam laudandam esse puto, quae partis statui functionisque tenori exhibito iugiter subiungit varias, quibus vexari possunt, adfectiones, adeoque ad quatumquemque passum in Pathologiam euagatur. Sive autem simul cum physiologico, sive ab eo separatim sequamur studium pathologicum, insignibus profecto prementur difficultatibus, nisi perspicuis captuique accommodatis exemplis ubique illustretur. Quod praecipue valet de intricatissima symptoma-

*tomatum atque caussarum morbi-
ficarum doctrina.*

*AN errabundae tironum ima-
ginationi relinquenda sunt haec
exempla? An solo intellectu cog-
nosci possunt phaenomena nullis
verbis satis apte describenda?
Magnus mihi erit Apollo, qui
ab omni aegrotorum commercio
seclusus, raro ingenii acumine cla-
ras attigerit ideas tot pulsuum
et urinarum, tot odorum, sono-
rum atque colorum, sexcentorum-
que aliorum, cum quibus medico
practico eadem intercedit fami-
liaritas ac Geometrae cum si-
guris.*

FACILIVS tamen solo descriptionis auxilio imaginari posset discipulus prisma dodecæedron, quam pulsum durum, calorem mordacem, urinam iumentosam, foetorem purpuræ prænuntium, vultum deliraturi, sonitum borborygmi et alia bene multa, quorum cognitionem minime ex amplissimis et coagmentatis verbis præceptoris, sed propria digiti pulpa, propriorum sensuum acie acquireret.

SED utinam intra theoreticarum disciplinarum terminum substitisset gravissimus error! Verum enim vero aequè certum est

atque dolendum, a fide *Vestra*,
o boni, utcumque abhorrens, in
variis cultioris *Europae* scholis,
in nostro demum sapientissimo
seculo dari scholas medicas, etiam
celeberrimas, ubi ipsa *Therapia*,
ipsa morborum cognoscendorum et
curandorum doctrina procul a no-
socomiis, absque proficuo exer-
citationum clinicarum connubio,
traditur.

INTER reliquas inclutam *Lei-*
densem Musarum sedem excitasse
sufficiat. Haec cum irreparabili
BOERHAVIO omnem institutionis
clinicae umbram amisit, nihil
ideo pauciores dimittens Docto-
res

res medicos, qui praxin deinde suscipientes periculofissimo saltu ab auditoriorum subselliis ad aegrotorum lectulos, ad morbos sola fama sibi cognitos, proprio Marte debellandos transeunt.

SED etiam in iis locis, ubi neque nosodochia desunt, neque duces clinici, inculpatus tamen et vetustate sanctus mos est, biennium saltem aut triennium theoreticis consecrare mysteriis, praematura autopsia haud profanandis. Inter ipsam denique iuventutem medicam occurrunt, qui vel monitoribus sapientiores septennem adhibent praeparationem,

exer-

priusquam clinicen adgrediantur,
 caste atque caute ab aegroto-
 rum conspectu sese abstantes,
 non secus ac si post longissimam
 illam praecambulationem vel nul-
 lum serium cum morbis negotium
 suscepturi nec nisi nomen medici
 practici ambituri essent, vel per-
 facile et expeditum foret, clini-
 cam demum disciplinam, cui tot
 aliae lumen praetulissent, felici-
 ter perlustrare et absoluerent.

Quid proficiunt autem tan-
 ta praemeditatione? Quid serunt
 cunctatores tanto hiatu dignum?
 An tutius per ambages itur ad
 artis fastigium? Neque hae pe-
 riculo

iculo carent. Dum perdiscendis
 variis illis scientiis, quibus fu-
 turo clinico opus est, diuturnior
 opera datur, fieri vix potest,
 quin iuuenilis animus, notabilio-
 ribus in vno alteroue studio pro-
 sectibus incitatus, eius amore
 prae reliquis trahatur, ei dem-
 que potissimum incumbat, nimi-
 um ipsi postea tributurus. Hinc
 tot primitiae inaugurales, quin imo
 maturiorum practicum opera di-
 stinctionibus logicis, demonstratio-
 nibus geometricis, explicationi-
 bus chemicis confarcta: hinc tot
 lamentabiles non secus ac ridiculi
 gravissimorum virorum errores.

DE iis vero, quae morbos
 spectant, quibus sane nec satis cito
 nec satis industrie studeri potest,
 nihil omnino in mentem cogunt
 praeter voces et inania verba.
 Optimi cuiuslibet praceptoris
 ori inhaereant, praestantissimos
 quotcumque auctores consulant,
 schedulis committant quidquid in-
 ter audiendum interque legendum
 dignum putant quod adnotetur.
 Nisi simul accesserit fidum sen-
 suum ministerium, nisi studia
 rexerit experientia, praestantis-
 sima medicorum dux et auspex,
 sarraginem quidem congerent sed
 difficulter capiendam, usui mini-
 me accommodatam.

PRO stupenda tamen mortali-
 um ingeniorum diuersitate haud
 inficiabor, obtingere posse tan-
 tam memoriae felicitatem, ut in-
 deletilibus vestigiis cerebro im-
 pressa maneant, quaecumquae do-
 cillima sollertia vndequaque, col-
 legerit: concedam dari albae Gal-
 linae filios, quibus e tot aphoris-
 mis breuitate obscuris, totidem-
 que commentariis vbertate taedio-
 sis, e tot notionibus inanitatis
 speciem prae se ferentibus, sibi in-
 uicem repugnantibus, nihil quid-
 quam e mente exciderit, ante-
 quam ad practica pericula ven-
 tum fuerit.

FALLETUR qui corrasis istis subsidiis confusus fuerit. Quanto maiorem rerum lectarum et auditorum multitudinem in memoriam congeffit, tanto facilius iudicia, eo, quem sola praxis docet, ordine nondum euocata, viam sibi praecudent: quo locupletius condidit theoriae promptuarium, eo magis erit metuendum, ut extemplo recursurae forent paucae illae at necessariae notae, quibus verus oblati morbi character est eruendus.

NON absque miraculo fiet, ut ex illa sarragine, ea seliqat
et

et suppeditaret memoria, quae iudicio formando inserviunt.

SED recurrat quodcumque fideliter didicit novus Aesculapius, quem non iucundum et nutritivissimum Autopsiae lac, sed cruda, licet toties recocta Auctorum pappa aluit. Promptissimam habeat eorum, quae meminisse opus est, recordationem. An eorum quoque memor esse poterit, quorum nunquam bene gnarus esse potuit, signorum nempe, propriorum oculorum intuitu, propriorum sensuum repetita exercitatione magis quam fallacissima imaginatione discendorum?

HINC apud varias Europae-
gentes, quarum scholae medicae
a vera institutione clinica alienae
sunt, nimis frequentes occurrunt
Doctores, ritu maiorum, ut dici
solet, promoti, eximii ceteroquin
vivi, multifaria eruditione ornati,
nocturna meditatione extenuati,
qui in cognoscendo morbo, quem
rudis ac indigesta Empyrici, in-
ter aegrotos versatioris scientia
facili negotio recognosceret, in-
certi haerent, post doctam dubi-
tationem egregie demum hallu-
cinantes inque adfectione lippis et
tonforibus nota nescio quid uoui
suspicientes. Neque mirum. Ae-

gritudinum theoriam quantumcumque pernoscentes, inter aegrotos peregrini sunt atque hospites.

ME quidem, qui exercitationum clinicarum Vobis auctor fui, neque venerando senio neque munere, quod tales conatus iuvare possit, ornatum nostis. At vero gravissimam praeceptoris provinciam minime in me suscepissem, nisi gratus huic pectori infederet animus patriae rei que medicae vel absque stimulo studiosissimus nonnulliusque facultatis ad propositum nostrum haud parum conducentium, sine arrogante φιλαυτία conscius.

VERVM enim vero, ut in fa-
 miliarissimum illum usum, qui
 mihi cum omnis generis aegrotan-
 tibus per integros viginti et quod
 excurrit annos intercessit, sum-
 morum in arte virorum regimine
 cultus, sapientissimisque consi-
 liis in proficua experientiam
 versum, nunc non exspatier, ea
 saltem felicitate gaudeo, Scho-
 lam Edinburgensem adisse, in-
 clutissimam repurgatioris Medi-
 cinae sedem, castissimo naturae
 studio reliquis, quotquot illam
 aemulari laborant, longe superio-
 rem. Tibi mirabilem verae me-
 thodi clinicae utilitatem expertus,
 omnis

omnis in eo fui ut praestantissimam medendi rationem discerem, eandem in patria pro vivibus traditurus, si quod nosocomium curae meae foret commissum.

VOTO meo ex parte potitus, a Vobis, quorum singularem doctrinae cupidinem aptissimumque ingenium abunde iam cognoveram et perspexeram, facili negotio obtinui ut unam alteramue horum, alia institutione vacuam mihi meisque excursionibus clinicis daretis. Sicut enim studiosa iuventus inter graues mentis labores nunc in horto portuae deambulatum ire, nunc extra urbis moe-

nia euagari solet, non ideo sane ut negotiosa cogitatione obiectorum naturam meditetur et timeatur, verum ut corpus exerceat animumque relaxet, ita Vobis, meliora subentissime sequuturis, loco nauium, florum, mimorum, puellarum, bestiarum, ceterorum denique, quibus Havnia nostra abundat, spectaculorum, tot alios trahentium, ipsas morborum facies proposui iterum iterumque spectandas.

VOLVPE iam foret Vestram docilitatem et constantiam hic repetere; ast inuitus haec praetermitto, metuendum enim est, ne videar

videar laudibus vestris efficere
velle, ut laudandi videamini.

CONSIDEREMVS itaque simpli-
cem laborum nostrorum rationem
dulcesque fructus, quo luculen-
tius appareat, parum accurate
illos distinguere, qui in studiis
tironi medico percurrendis cau-
tissimam distinctionem adhibere
adfectant.

PATEBIT non satis gnaros
esse notabilis discriminis, quod
methodo empiricae et dogmaticae
intercedit.

SPECTATORES Vos volui, vi-
dendi cupidos, sed doctis curis
expeditos, studiosam ingenii ad-
pli-

plicationem, aliis disciplinis vindicandam, haud impensuros, ea tantum observaturos, quae observare facile foret, quae observasse olim iuauerit.

HINC nil nisi communia, in praxi medica frequentius occurrentia, scitu maxime necessaria Vestrae adnotationi commendavi. Praeter simplicissimam demonstrationem nihil quidquam adieci.

SIC Vobis suffecit, in icterico adnotasse flauedinem in oculorum albugine conspicuam; gustum amarulentum; urinas croceas; faeces albas; praegressam vomitionem, colicam, vel alia;

iuua-

iuuamen a Rhabarbaro; Sufficit haec obseruasse et didicisse, similia in icterico fieri. Sollicita et anxia indagazione rationis, qua demum fiant, opus non erat. Alium enim scopum non habuimus, quam cognitionem eorum, quae nonnisi ab ipsa natura disci possunt.

QUOTIES in posterum Auctores euoluetis Icteri historiam enarrantes, flauedinem albuginis, reliqua morbi signa adducentes, memores eritis, in aegroto Vos similia uidisse. Sic fida memoria Descriptioni illi aegrotum visum, ceu exemplari autographum apponere poterit,

DOCT-

DOCTAM vero commentationem eo lubentius omisi, quo magis recedo ab iis, qui theoriarum ornatarum cupidi sunt atque tenaces: qui opinionibus praecoccupati nihil vident in aegrotis, quod conceptibus suis non respondeat: qui ingenio suo magis credunt quam proprio sensui: qui quodcumque phaenomenon, etiam casu dolore accidens, iugiter explanatione prosequuntur: qui in causas inquirere, subtilitatibus inhaerere, abstrusa rimari malunt, quam palpabilibus et obviis immorari; qui naturam artis magistram singulorum mortalium

lium

lium auctoritati subiiciunt, fu-
coque scholastico obscurant, qua-
les Duces clinici Gallis potiffi-
mum laudantur.

SED minime Dissimulans,
quae erudite explicare non pos-
sem, euidentia et manifesta prae
occultis aduertere, paucaque et
trita, sed certa et utilia docere
latius duxi, quam inania multa
congerere. Id tamen, quantum
potui, curavi, ut inter illa, quae
morbus casusue efficit, distinguere
disceretis, neque ab aegrotantium
dolis neque ab accidentium falla-
cia facile deciperemini.

REMOTAS quidem et exter-
nas, ut vocant, morborum caus-
sas quatenus vero erant simili-
mae et absque aerummosa per-
scrutatione eruendae, intactas non
reliqui.

IN definiendo morbo haud
festinaui, ne nomen imponerem
adfectioni, quod euentus ^{non} proba-
uerit.

IN morborum curatione sim-
plici methodo usus sum, tum ut
naturam aemularem, tum ut in-
dubios redderem auxiliorum ad-
hibitorum effectus, quos recte de-
terminari nequit, qui compositis
formulis sibi placet. Breuiter
expo-

exposui, cur tale medicamentum
in usum vocarem, cur tali forma,
dosi, tempore, oportunitate ad-
hiberem.

DOLOS medicos piaque frau-
des in morbis simulatis vel ima-
ginariis conuenientes fideliter
aperii.

NIHIL demum a me praeter-
missum esse spero, quod discipu-
lis multiplicem notitiam empiri-
cam scientiae dogmaticae utiliter
ancillaturam comparare potuerit.

QVO minus autem tales exer-
citationes disciplinae specie fie-
rent taediofae, amicas intermi-
scui consabulationes, quid? quod

e locis casibusque, inexpertorum stomachum facile moturis constantiamque iamiam superaturis, iocatione haud immodesta prudentem visum, animos excitantem, comparare studui.

LENTO sed tuto pede progressi, quantum in hoc studio studium confeceritis, quot obstacula superaueritis, quot commoda atque laborum compendia attigeritis, laeto in praeterlapsum biennium retrospectu ipsi nunc iudicetis. Egregie fallor, nisi maiora videbitis quam timida et modesta coniectura prospexeratis.

ET primo quidem negotio clinico plane adfueuistis, quod mehercule! multum foret, etiamsi ne iniucundos quidem morbos spectassetis. Nacti enim estis eam aegrotos videndi, audiendi et tractandi habitudinem, quae iuniori medico praxin adgressuro, infirmorum fiduciam sibi conciliaturo adeo utilis est, ut in interrogationibus instituendis auxiliisque ferendis, in omni denique agendi ratione exercitati in arte viri speciem prae se ferre possit.

AT praestantiora consecuti estis. Hisce nimirum excursio- nibus sensim ad summam rei clini-

caë molestias et difficultates ob-
 duruistis, iis forte grauiores,
 quae unquam in futura praxi
 Vobis occurrent. Squalidissimos
 ex infima plebis saece aegrotos,
 angustissimis habitatiunculis vix
 accessibiles, foedissimis morbis a-
 uersabiles, contagiosa mephiti et
 multiplici infirmitatis paupertati
 nuptae progenie terribiles,
 identidem intueri, audacter con-
 tractare, patienter audire susti-
 nuistis.

VERVM enim vero commune
 eorum fatum, qui intrepido ar-
 dore longius efferuntur, non vita-
 stis. Subnascentibus Aescula-
 piis

piis insensa Morbona meis quo-
 que commilitonibus insidias strux-
 it, exque pauculis plerisque ma-
 lignissima febre irretiuit et in
 summum vitae discrimen abduxit.
 Neque tamen illud infortunium
 viriles Vestros animos frangere
 studiumue restringere valuit, ne-
 que sine laetabile bono fuit flebile
 malum. Ipsi enim coniunctam
 molestissimorum symptomatum
 vim perpeffi mature didicistis,
 quid sit aegrotati, desideratissi-
 mo somno frustrari interno igne
 vri, medicatione non secus ac do-
 lore cruciari, et intimis, si qui
 supersint, sensibus angere.

QVAE sic pertulistis, non
 Vobismet solum sed generi hu-
 mano, curae Vestrae sese com-
 missuro, proderunt, quippe cui
 mitiores eritis uedici, benefica
 sympathia facilius commouendi,
 in auxiliis ferendis a mora et
 crudelitate aequae alieni.

SED quamquam de hisce Vobis
 gratuler, praesenti tamen atque
 praecipuo fini nostro magis re-
 spondent ea, quae nunc enume-
 rabo. Morborum signa, quae
 vel disertissimus magister, de
 cathedra docendo, verbis intelli-
 gibilia reddere animisque commu-
 nicare irritis moliminibus allabo-
 raret,

raret, viuis exemplis cognouistis. Propriorum oculorum, non imaginationis, acie varias obseruastis coloris natiui aberrationes, pallorem in chloroticis, hydropticis, verminantibus, febrientibus, moribundis, conualescentibus diuersiffimum. Didistis ictericorum flauedinem, hecticorum fugaces rosas albuginesque coeruleascentes, phlegmones purpuream, erysipelatis laetio rem rubedinem, echymoseos liuorem, scorbuticorum uariora, sphacelique foedum nigrorem. Conspexistis multiformia exanthematum, macularum, tumorum genera: pustulas

toto coelo diuersas ab humili et
 inconspicuo milio ad coriaceas
 scarlatinorum squamas, crassissi-
 maque leprae sursum.

TETIGISTIS abdomina macie
 contracta, phlogosi usta, fluctu-
 ante latice distenta, scrophulosis
 interaneis sarcta, flatu expansa,
 verminoso hospitio elata, elap-
 sis intestinis vacua.

AUDIVISTIS asthmaticorum
 anhelitum, raucam vocem ex lae-
 so larynge emergentem, singultus
 et borborygmorem tristissimam
 symphoniam, moribundorumque
 stertorem.

SENSISTIS *varias arteriarum*
micationes, pulsumque diuersi-
tates digitis solis bene cognitās.

VIDISTIS *urinas in febrien-*
tibus crudas, flammēas, iumen-
tosas, lateritias, criticas, in hy-
stERICIS pallidas, in nephriticis
mucosas, in ictericis croceas, in
hydropicis lixiuiosas.

QVID? *quod proprio olfactu,*
foetorem purpuratorum, syphili-
ticorum, ulceroſorum, sphaceloſo-
rum, verminantium, tineoſorum,
expiratorum. Distinguere di-
dicistis.

SIC *egregiam Vobis compa-*
raſtis exemplorum copiam, prae-

ceptorum dogmata illustraturam
 captivique magis accommodatu-
 ram. Ipsa deinde symptomatum
 genera quoties in aegris occurrent,
 cognita Vobis erunt et cognitio-
 nem morbi faciliorem reddent.
 Analogia, vera medicorum adiu-
 trice, lucem saepissime adferente
 viamque monstrante, recte uti,
 morbumque unius hominis ex prae-
 gressa alterius adfectione diiudi-
 care facillime discetis.

AT finem impono sermone,
 o Optimi, ne nimium extollam
 commoda, quorum egomet auctor
 Vobis fui.

II.

Praecepta clinica.

Prooemium.

ALIVD est morbos curare, aliud aegrotantes tractare. Junior medicus praxin clinicam adgressurus certas regulas, ad quas negotium suum dirigat, familiares sibi reddere, variasque caute- las adhibere debet, ne videntia praeteruideat, faciunda intermit- tat, morbi, infirmi, propriorum denique sensuum et opinionum fallacia decipiatur, famaeque suae male consulat.

DE qualitatibus medici cli- nici, de eius religione, corporis
et

et ingenii dotibus, scientiisque et artibus praeuie cultis, multa praefari nolo. Haec enim in uniuersum ea sunt, quae ab ingenuo, docto et probò viro expectare fas est. Deinde practicus, cui non datum fuit, vel christianae ecclesiae sinu foueri, vel in formam spectabilem excrescere, vel liberaliore educatione frui, vel elegantiores hominum circulos consecretari, vel multifaria eruditione ornari, tali defectu non impeditur, quo minus res suas prudenter et feliciter agat. Qui denegata illa commoda vel inuita minerva adsequi laborat, qui rariores

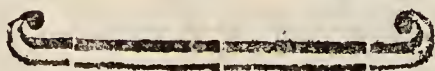
riores magnorum virorum dotes
aemulari adfectat, in ridiculum
vitium excurrere solet.

ADNOTARI tamen meretur,
Cl. GRVNERVM, qui post tot alios
officia medicorum iterum expo-
suit omniumque fusissime per-
tractavit, duplex tamen notitiae
genus, utilitate certe reliquorum
nulli secundum, omisisse.

ET primo quidem iunior
practicus eius loci, in quo medici-
nam est facturus, naturam, aërem
et aquas non solum, verum etiam
incolarum vitae genus, morbos,
remedia domestica, terminos de-
nique, quibus haec exprimunt,
cogno-

cognoscere debet. Deinde in arte culinari aliquantum versatus sit, hanc enim ignorare non potest, si dietam aegrotorum morbo, palato, facultati simul accommodare velit.

EA autem, quae in ipsa praxi clinica apud aegrorum lectos veniunt observanda, nunc expositurus, primum agam de ingressu ad infirmos, deinde de interrogationibus aliisque status morbofi perscrutationibus instituendis, postea de praedictionibus, denique de auxiliis, regimine, reliquis ordinandis.

Caput I.

DE

ACCESSTV AD IN-
FERMOS.

I.

MEDICVS prima vice ad aegro-
tum, quem non adeo peri-
culofo molestoue morbo laborare
audit, vocatus, neque lento ni-
mis gressu neque valde prope-
rante pede ad illum accedat. Qui
longiorem moram interponit, ne-
gligentiae suspicionem iniicit, nisi
multiplici negotio distentum no-
rit aeger. Qui vero vel ante
nuncii reditum adest, parca praxi

D

occu-

occupatus aut mercedis vel salutem gratiae captandae cupidior videtur.

II. NECESSITATE iubente, vel aegrotō honesta postulatione auxiliū instantaneum rogante, cito aduenias. Egregie conducit interdum, iucundissima quaecumque, nocturnam quietem, placidam meridiationem, laetum convivium, doctos labores et si qua sunt aliae morae excusationes, extemplo et sine indignationis signo reliquisse.

III. POST datam fidem non venire turpe est. Etiam si praevideas aegrotum esse eius ordinis

morbunne eius naturae ut illum curandum suscipere non potueris, accedas videasque tamen, ne inhumanitatis vel socordiae culpam incurras.

IV. INFIRMUM, cuius curam alius isque inculpatus medicus siue ex officio siue ex praevia illius petitione gerit, non tractes priusquam alter ille simul vocatus vel dimissus fuerit. Una cum illegitimo practico vel utriusque sexus unguentario aegrotum curare, maxime dedecet.

V. A VISIS aegrotis contagioso morbo laborantibus statim et vestibus haud mutatis ad alios

infirmos transire hosque in periculum infectionis deducere nefas est, nisi cogente necessitate id excusetur.

VI. PROPRIAE valetudinis prosperitati haud officias, contagiosos aegrotos visurus et contrectaturus. Jeiuno stomacho vel statim a diarrhoea sudorene vel absque solitis praesidiis hos adgredi periculosum est.

VII. CAVTISSIMVS sis in accessu ad illos, quos in rabiem facile prolabi nosti.

VIII. CAVEAS tamen ne in utroque periculo (VI. VII.) constitutus ridiculum et offensantem anxietatem prae te feras.

IX.

IX. ODORIBVS *suaveolentibus*
perinde ac foetidis non sis im-
butus.

X. INFIRMARIUM *intrans ne-*
que tumultuarie aut incuriose
cumque numinis salutiferi stre-
pitu accedas, aegrotantis fortasse
somnum turbaturus, neque tene-
brionis instar gradu testitudineo
in cubiculum subreptes, inopina-
ta apparitione terrorem magis
quam solamen adlaturus.

XI. AEGROTO *adsidens nul-*
lum aliud obiectum habere videa-
ris, quam morbi cognitionem et
rationem. Sis, quae ad malum
perscrutandum adque aegri iu-

namque efficiendum non pertinent
minime inhaereas.

XII. NEQVE nimium moveris
in infirmario, ne vel tibi noceas
vel aegrotis, alium e. gr. deposti-
turo, incommodum crees, vel lo-
quacitatis otiose suspicionem in-
grediaris.

XIII. IN morbo exacerbatio-
nibus vel paroxysmis distincto sub
horum accessu ad aegrotantem ve-
nias, quo accuratius vehemen-
tiam ac durationem mali ipse ob-
servare possis, praecipue si nar-
rationes aegri familiariumve su-
spectae vel obscurae fuerint.

XIV. QVOD si accessus eius sit naturae, ut arte mitigari haud possit, praestat abesse, praesertim si aegrotus solamina efflagitet impatientius.

XV. CONFERT nonnunquam tum maxime visere infirmum, quum remedia adhiberi debent, quorum administratio familiaribus tuto committi nequit.

XVI. ACUTA et grauis quaelibet adfectio frequentiozem medici accessum poscit quam chronica. In illa enim minime varium est, ominosam morbi mutationem, cui non satis cito occurrere potest, fugacesque et fron-

te capillatas opportunitates veluti in puncto subnasci.

XVII. HINC circa instantem crisin inque aucto periculo aegrotum crebro videas, ut naturae gressum et conamina cognoscas, morbum igitur impugnes, aegrotantis animum fiduciamque tunc temporis facile vacillantem erigas et firmes, familiares ad strenuam subministrationem adhorteris, tibi denique cordatae et indefessae solertiae famam concilies.

XVIII. IN morbo chronico maiora visitationibus interponas intervalla, quoties mutationes vix sensibiles symptomata sunt
vel

vel infirmus iusto frequentio-
rem medicaminum variationem de-
siderat.

XIX. TARDIVS nec nisi sae-
pius rogatus redeas ad aegrotum,
qui salutaria consilia spernit, ap-
petitui nimium indulget, inania
multa molitur, cet.

Caput II.

DE

INTERROGATIONIBUS

IN UNIVERSUM.

IN UNIVERSUM.

I.

QVAESTIONES apud aegros eum in finem eaque ratione instituit medicus, ut probe exploret et perspiciat morbi faciem, gressum, causam et naturam.

II. INTERROGATIONES itaque attinent vel ad morbi originem, decursum, durationem, symptomata et mutationes, vel ad aegroti aetatem, vitae genus, constitutionem

nem corporis, idiosyncrasiam, errores dieteticos morbosue praegressos, vel ad auxilia artis adhibita.

III. HARVM autem seriem optime disponit compendiumque laboris facit praevia quaedam morbi notitia.

IV. MORBI aegrotum vexantis nomen declarare solet nuncius. Illud quidem a vero nonnunquam egregie aberrat, ut plurimum tamen ad veriora indaganda satis aptum est. Nuncius quoque non raro adfectionis faciem, gressum atque originem non inepte enarrat, indicia vix non adiiciens, ad cog-

nosceda ea, quae aegrotus diffimulauerit, apprime utilia. Immodesta tamen, auida et superflua sciscitatione haud utaris.

V. PROLIXIOREM morbi enunciationem accipies a familiaribus, matronis inprimis, aduentum tuum in limine intercipientibus. Pronissimae sunt illae in enarrandum adfectionis statum propriumque iudicium subnectendum. Neque a vero semper abluunt; unde saepissime post illa praesamina cum probabili morbi coniectura infirmarium ingredieris.

VI. MONITA interdum addunt familiares, ad captandam aegri

aegri fiduciam vel expiscandam adfectionis naturam satis idonea.

VII. NEQVE aliunde petenda est mali curandi notitia, quoties ob tenellam aetatem, mentis abalienationem, vocis priuationem, medici vel medicinae odium, nimiam verecundiam, alia, ex aegrotante ipso parum vel nihil scire licet.

VIII. TALI autem colloquio nimium non est dandum, sed ad aegrotum transeundum, ubi hunc in periculo versari, dolore cruciari, impatienti expectatione vexari nosti, vel inutile consualutione tempus teri vides.

IX. IN ipso cubiculo soli saepe sensus tui, visus, auditus, olfactus, nullo interprete adhibito, nulla sciscitatione praevia cognoscent, quid morbi subsit. Exemplo sint hydrofici, icterici, variolosi, epileptici, phthifici, asthmatici, dysenterici.

X. AEGROTVM ipsum interrogare inque eius querimonias condescendere utilissimum est. Plurimi enim infirmi loquaces esse solent: vehementer sibi placent medicumque amant, si facta sibi fuerit copia, mali historiam enarrandi. Varia nonnumquam adducunt, quae facile praeterui disses.

es. Egregie deinde confert, ex aegrotante scire, qualem morbi sui notionem habeat, ut respondentem animum erigamus, errantem in rectam viam reuocemus, metu illius ad remedia, quae aliter vix adhibiturus fuisset, suadenda utamur. Prolixae narrationi attentam, ut videtur, aurem praebens, maiora animo versare et lustrare poteris.

XI. ORDINEM et rationem institutuendae apud aegrotum interrogationis quod attinet, ut plurimum sic procedendum erit. Post verborum officia quaeritur, quomodo se habeat ille, quonam morbo

bo adfectus fuerit, quando aegrotari inceperit. Haec facile monstrabunt viam in reliquis quaestionibus ineundam.

XII. QVOD si aegrotum simulationis vel vanae imaginationis suspectum habemus, vel parum ab eius narratione speramus, mox interrogamus, ubi dolorem sentiat, quaenam pars sit adfecta, quam ostendere debet, ne perversa eius anatomia decipiamur. Tunc subiungenda sunt examina, quae veri indagacionem promittunt.

XIII. FICTAM aegrotationem optime perspicimus, data ab ip-

so aegrotante morbi historia.
 Hanc enim ad veri similitudinem
 effingere et adornare vix unquam
 poterit.

XIV. IN universum parum si-
 dei tribuas aegrotō, qui omnia,
 de quibus quaeris, symptomata
 adesse vel adfuisse affirmat. Del
 proprio metu decipitur, vel me-
 dicum fallere conatur. Patet
 tales tunc intermiscendas esse in-
 terrogatiunculas, quibus falla-
 cia declaratur.

XV. PERINDE incautus et in-
 expertus foret medicus, qui ae-
 grotō symptomatum necessario-
 rum praesentiam neganti credere

vellet. Deliriosi ab omni incommodo liberos sese praedicant. Hos solida argumentatione refellere inanis plerumque et noxius est labor.

XVI. Ad familiares mulieres imprimis redeundum est interroganti, quoties suspecta, dubia, obscura vel absurda in ipsis infirmi responsionibus occurrunt, tum etiam quoties aegrotantis pudor quaestionem aegre ferret, quod praecipue valet de menstruatione, graviditate, fluore albo cet.

XVII. INTERROGATIONES modeste proferantur resque naturales

les vſitatis apud matronas terminis metaphoricis attingantur.

XVIII. AD barbaras aegrotorum et familiarium voces riſum teneas, nec errores theoreticos reſellere labores.

XIX. DOCTOS artis medicae terminos ſermoni non immiſceas, quippe qui ad aegrotorum captum omnimode eſt accommodandus.

XX. VBERIVS inſtituas examen in prima inſirmi viſitatione, ubi tempus et reliqua ſinunt.

XXI. BREVISSIMA vel nulla ſciſcitatione opus eſt, ubi morbus ſatis evidens eſt, vel aegrotus inſtantaneum auxilium exigit.

Caput III.

DE

SYMPTOMATVM
EXPLORATIONE.

I.

PVLSVM arteriarum numquam non explorare debet medicus. Non solum in morbis febrilibus praecipuum ille constituit signum, verum etiam in alia quacumque adfectione satis tuto docet, num febris adsit nec ne, quo gradu vires sint exhaustae, et alia. Deinde si fiducia aegroti aliquid detrahit, qui arteriam in-

tac-

tactam relinquit. Plerique enim infirmi perſcrutationem pulſus inter palmaria medici clinici officia iudiciiſque formandi auxilia habent.

II. TANGENDVS est poſt praeuias nonnullas quaestiones, non ſtatim ab accēſſu medici. Haud explorari debet, priuſquam omnis mentis corporiſue emotio ſubſederit, ſiue haec ab Aeſculapii adſpectu, ſiue ab expergeſactu, tuſſiendo, vomendo cet. prouenerit.

III. DIGITI arteriam tacturi non ſint frigidi, quippe qui minus bene ſentiunt arteriamque attactu horrido exagitant.

IV. IN morbis contagiosis digiti immergendi sunt aceto vini vel imbuendi suffragio quodam prophylactico. Plerumque tamen praestat digitos post exploratum pulsum in muccinio, medicina quadam antiseptica imbuto, detergere, quod minime negligendum est, si aegroti manus suspecto sudore perfusa, vel scabie deturpata fuerit. Caue autem, ne illud muccinium naso oriue admoneas.

V. NEQVE tutum est manum diutius, ac necessitas iubet, ad cuiuslibet infirmi carpum stragulum relinquare: facile enim incautum

cautum sequitur mephitis contagiosa vel detestabile animantium genus.

VI. TRES vel duo saltem digiti arteriae sunt admouendi, quominus singulae pulpae tactus falli possit.

VII. LENITER adprimantur, ut arteriae expansionem persentiscant, neque tamen suffocent.

VIII. MANVS aegroti modice prona sit, brachium vero in medio inter flexionem et extensionem situm. Considerandum est num valde stricta sit indufii vel subuculae manica, vel venae sectae vinctura. Ea enim egregie

*mutare valent arteriae micatio-
nes. Unde talis indagatio mi-
nime negligatur, quoties simula-
tionis suspicio adest.*

IX. QUADRAGINTA ad mini-
mum pulsus expectes, si de ae-
quabilitate, ordine, intermissione
negotii arteriosi tuto iudicare
velis.

X. FREQUENTIAM pulsus op-
time cognoscimus adhibito horo-
ologio portatili, minuta secunda
indicante, quippe cuius ope ex-
acte determinare valemus nume-
rum micationum in minuto primo.

XI. Hoc autem in usum tra-
hens id obserues, ut arteriam

tangas priusquam horologii index
 praevium minutum primum emen-
 sus sit, et tum demum numerare
 incipias, quum virgula alterum
 circulum adgreditur: primis enim
 post digitorum adplicationem pul-
 sibus semper aliquid praecipitis
 et inordinati inesse solet.

XII. QVOD si curiosiore pul-
 sus perscrutatione opus est, nec
 temporis angustia prohibet, bis
 vel ter repetenda est exploratio,
 praecipue ante discessum medici,
 quo tempore ut plurimum tran-
 quillior est aegrotus.

XIII. QVOD si singulare quid-
 dam, morbo haud congruum de-

prehendatur in arteria, in altera etiam manu tangendus est pulsus, ut videamus, diuersa structura an dolus subsit.

XIV. IN carpo brachii seu humeri dolore, inflammatione, spasmō, cet. adfecti pulsus quidem explorari potest et debet; sed de eo non concludendum est ad actionem cordis adque sanguinis circulum in reliquo corpore.

XV. RESPICIENDVM saepe erit ad carotides vel temporales arterias pulsantes, ut de synchronismo et harmonia pulsuum iudicare possimus. In magnis sanguinis versus caput congestionibus

bus illae fortiter micare solent, pulsu in manu simul valde debili.

XVI. QVODSI propter syncopen aliasue causas arteria in solito ad carpum loco obscure pulset, ad cubiti flexuram vel altius ascendendum erit.

XVII. PULSVI soli non fidentum: hunc pro aetatis, sexus, sensibilitatis, ceterorum diuersitate diuersum, inque eius exploratione ad numerum, ordinem, magnitudinem, robur et alia respiciendum esse, Semiotica docet.

XVIII. EXEMPLI causa hic tantum notamus, pulsum tranquil-

quillum, mollem, optimaque qualibet nota praeditum in febre nondum iudicata, grauius et ominosis symptomatibus superstitibus, pessimum esse signum, utpote lethargi vel Delirii praenuncium. Similiter tarda arteriae micatio cum creberrima et anhelante respiratione suspecta est. Neque omnis pulsuum intermissio mala: deficit absque noxa in senibus, in turbis abdominalibus cet.

XIX. SUB ipso pulsus examine facillime obseruari potest CALOR vel FRIGVS aegrotantis.

XX. NEQVE tamen ille caloris gradus, quem in manu per-sentiscimus, ei, qui in reliquis corporis partibus obtinet, semper respondet. Externorum aliorum-que accidentalium hic habenda est ratio. Partes aëri frigidiori expositas minus calere quam ceteras, mirum non est.

XXI HINC de pedibus, capite, dorso, partibus internis, praecipue de loco adfecto erit inquirendum, propria medici manu non raro admota.

XXII. SVNT qui thermometrum portatile immittunt ori, axillas, manui aegroti.

XXIII.

XXIII. MORBI *in uniuersum*,
in quibus de calore vel frigore
aegri certiores nos reddere debe-
mus hi sunt: febres, inflamma-
tiones, suppurationes, gangrae-
nae, tabes, spasmi, ii denique, in
quibus similitum praesentiam su-
spicamur.

XXIV. QVODSI *in talibus ae-*
grotis naturalem iam obseruamus
calorem, non ideo praetermitten-
da est eius, quod forte adfuit,
indagatio.

XXV. NEQVE *sufficit nosse,*
quod aegrotus in toto corpore vel
certa quadam parte incaluerit:
ipse eius caloris frigorisue modus

et

et gradus erit cognoscendus. Frigoris praesertim diuertissima est ratio: nunc enim sub vix sensibilibus horripilationis specie latet, nunc in validissimas concussiones excurrit.

XXVI. NONNULLA iterum subiungamus exempla. Hystericis inferiora frigent. Post pedum refrigerium plurimi catarrhi inflammatorii. Summus aestus cum pulsu debili et paruo, calor externa vrens cum intimorum frigore in febribus pessimis. Volae manuum genaeque calentes reliquo corpore utcumque inhorrescente hecticae febris nota. Faciei aestus

Stus reliquarum partium calorem valde superans congestionem versus caput indicat. Genarum ardor naso auribusque frigescentibus pessimum in malignis signum. Rigores sub statu inflammatorio suppurationem minantur: subitaneus ardoris phlogistici transitus in contrarium, sphacelum. Perstinacissimus calor in parte defectus ossis arteriae naturam prodit. Gelida sensatio in vertice hystericas vexat.

XXVII. CUM pulsus calorisque exploratione coniungi potest SVDORIS examen; ubi enim calor adest in sudationem quoque inquirere debemus.

XXVIII. IN eius autem examine, non secus ac de calore diximus, ad loca, motum, qualitatem perspirationis auctae respiciendum est, unde praeter visum tactus quoque, quid? quod odoratus nonnunquam erit adhibendus.

XXIX. SVDANTIA tamen aegri inferiora exploraturus familiarium utaris ministerio. Id cures ut stragula caute attollantur lenteque reponantur, ne infirmus improvide reiectus perniciosum forte et foetidum haultum emittat, aut intercepta collapsu tegumentorum aura frigida cor-

pus calido odore perfusum perer-
ret, horrores haud innoxios se-
cum vectura.

XXX. VBI temperantiam in-
firmi suspectam habemus, inopi-
natam sudoris indagacionem lecti-
ue commodiorem adornationem fin-
gere conducit: ita enim recondi-
tam non raro escam ampullamue
detegimus.

XXXI. PAUCA adducamus ex-
empla. Ubi sudor ibi morbus.
HIPPOCR. Sudor in parte, non in
toto corpore malum. Acorem spi-
rans, purpuram praesagit. Foe-
tiditas in cacochymicis, in sordi-
dis, putride febrientibus. Fri-
gidus

gidus summam debilitatem sequitur. Post multum calorem nullus odor malum. Sudatiuncula palmarum post pastum nascentem hecticam prodit, colliquatio nocturna declaratum comitatur. Uridus sudor ex ischuria rarus, croceus ex ictero infrequentior, cruentus ex sanguinis dissolutione rarissimus. Calidus, aequabilis, uniuersam cutem perfundens, leuamen adferens, morbi solutionem comitatur.

XXXIII. FACIEM vero vultumque, utpote animi, virium, circuli et craseos humorum indices, in quouis aegroto sollicite con-

templeris. Dix enim apud hominem notabiliore aegrotatione decumbentem, nihil in alterutrius colore, plenitudine, motu, robore occurreret, quod a natura haud abluat.

XXXIII. VNDE paucissimi dantur morbi, in quibus illius speculi inspectio tuto omittatur.

XXXIV. EIVS utilitatem sequentia comprobant. Icteri vestigia in albugine oculi potissimum quaerenda. Chlorosin ex singulari faciei pallore maxime cognoscimus. Halo circa oculos verminantem notat. Rosae in malis hecticorum. Rubor faciem vul-

vultumque suffundens sanguinis iusto maiorem in capite congestionem indicat. Liuent quibus suffocatio imminet. Faciei oedema ad signa Hydrothoracis accedit. Praetumidum labium superius scrophulosos et verminosos sequitur. Pupillae dilatatae in hydrocephalo. Obtutum vacillantem malignae febres, ferocem deliria inflammatoria secum vehunt. Lacrymatio aphthis praecedit.

XXXV. AEGROTO autem adfidens vel adstans, manu manum contrectans, vultui inhaerens, non poteris non percipere, nisi omnem narium sensum pulvere suffocaveris,

ris, qualem odorem ille spiret. Dantur tamen particulares foetores, quos ex perspecto demum morbi genere suspicari licet.

XXXVI. CVRIOSIVS talium effluviolorum examen plerumque admodum utile est, neque tamen perinde tutum atque iucundum: unde illud relinquere iuvat, quoties aliunde satis certam colligimus morbi cognitionem.

XXXVII. NOTANDVM tamen, naso sagaciori vix effugere furtivos aegri errores diaeteticos, veritasque illecebras sub stragulis occultatas.

XXXVIII.

XXXVIII. HAEC ad variorum
 extremae CUTIS symptomatum in-
 dagationem ducunt. Sub pul-
 sum, caloris, sudoris, faciei, odo-
 ris exploratione facile inuenies,
 quae vel intumescantiae, vel ma-
 ciei, vel decolorationis, vel erup-
 tionis, vel alius adfectus superfi-
 ciarii in ceteris corporis partibus
 haerentis suspicionem moueant.

XXXIX. DANTUR vero mul-
 tifaria adfectionum externarum
 genera, quorum praesentiam non
 nisi ex nota aegritudinis natura
 vel relatu infirmi aut familia-
 rium suspicari possumus. Tis
 v. c. qui diutina aegrotatione de-

cubuerunt, sphaelus coccygem ad-
greditur. Determinantibus abdo-
men elatum, colica saturnina la-
borantibus, contractum.

XL. Ad exanthemata diiudi-
canda cautum epidemiae et alio-
rum praegressorum examen, at-
tentaque ipsius eruptionis con-
templatio requiritur, ne punctu-
ras pulicum, varos, pustulas sca-
biosas, alia pro exanthematibus
habeamus. Neque semper suf-
ficit faciem, manus, pectus in-
spexisse, verum reliquae corpo-
ris plagae peruestigari debent.
Sic maculae scarlatinae, tum eti-
am petechiae non raro in dorso se-
mori-

moribusque haerent. Alia denique symptomata lucem adfundunt: scarlatinae e. g. suspicionem angina creat.

XLI. His accenseri possunt singularia quaedam phaenomena certis morbis propria exque eius cognitione coniicienda. Anus retractus in colica pictorum, testiculus elevatior in nephriticis, inaequalitas musculorum in rheumaticis chronicis, tendinum in poplite rigiditas in scorbuticis, multiplex genitalium labe in venereis.

XLII. NEQVE tamen absque tanta veri similitudine, ut dubio

amplius locus fit, in occultiorum vitiorum examen descendas, vel absque necessitate autopsiam affectes, praecipue in mulieribus, quarum pudori in relegendo corpore, quantum fieri potest, parcas.

XLIII. *LINGVA in plerisque aegrotis est inspicienda, utpote primarum viarum conditionem circuli que sanguinei impetum egregie indicans.*

XLIV. *IN ea autem color, humiditas, mollities, calor, motus, forma denique et habitus considerandi veniunt. Unde non visus solum, sed etiam tactus ad explorationem adhiberi debet.*

XLV. INSPICIENS *linguam* ab *halitu aegroti caueas*. Confert nonnunquam *oris collutionem* ex *aqua et vino praemisisse*.

XLVI. NE *dolo vel ingestis* vel *ipso morbo decipiaris*, *praegressa et concomitantia sedulo compares*.

XLVII. EXEMPLIS *haec illustremus*. *Lingua in magna febre neque sicca, neque alba, aphthas praenunciat*. *Phthificis plerumque rosea est et humida*. *In summa debilitate tremit extensa*. *Febrem simulantes linguam panno laneo adfricato exsiccant*: *Tuscula cerasorum nigrorem inducunt*.

XLVIII.

XLVIII. Os faucesque inspicere oportet medicum in scorbuticis, infantibus circa dentitionis tempus aegrotantibus, aphthosis, syphiliticis, salivaturis, ceteris quibus masticatio, vel loquela, vel deglutitio est laesa vel anima foetet. Hydrophobos vero ad simile examen cogere velle crudele foret.

XLIX. IN hisce autem explorationibus caueas ne suspectum spiritum proprio ore nasove inhalas: unde conducit sub lenta expiratione inspectionem absolueri. Quodsi fieri potest, aegrum simul auram trahere et retinere iubeas,

beas, vel halitum elabentem sus-
simigio prophylactico intercipientis.
Valet hic etiam quod de lingua
(XLV) dictum est.

L. PATET similem cautelam
adhibendam esse, quoties suspecto
ori remedia applicantur.

LI. LINGVAM deprimas ope
spatulae vel manubrii cochlearis
vel alius instrumenti plani et ob-
tusi. Frigidum hoc admouere
plerumque nocet vel saltem dis-
plicet; hinc aquae calidae inmit-
tatur vel in manu teneatur, do-
nec frigore fuerit orbatum. Ad-
haerescens forte miasma ablutio-
ne mox auferri cures.

LII. INFANTES raro permit-
tunt oris perſcrutationem: arri-
pienda eſt occasio quam ipſi prae-
bent clamores maxillas diducendo.

LIII. LVMEN adhibens humi-
liore utaris candela, ipſamque
propria manu teneas, quo rectius
illuſtrentur partes inſpiciendae.

Reliqua in altero fasciculo tradentur.

Erratum grauius.

S. XXXII. l. IX. lege:

quod euentus non probauerit.

